

Azerbaycan Üniversiteleri'nde Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi

Saffet Alp YILMAZ¹ & Billur ALIZADE²

Öz: Azerbaycan ve Türkiye arasındaki derin kültürel ve dilsel bağlar eğitim alanında da güçlü bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Türk Dili ve Edebiyatı bölümleri bu bağların akademik düzeyde ele alındığı önemli bir alanı oluşturmaktadır. Azerbaycan Üniversiteleri'ndeki Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinde öğrenciler, hem Azerbaycan Türkçesi hem Türkiye Türkçesi hem de diğer Türk lehçelerinde eğitim almaktadır. Bu bölümler Türk dünyasının tarihi, kültürel zenginliği, edebi mirası ve dil yapısı üzerine odaklanmaktadır. Aynı zamanda Türkiye'nin edebi eserleri, dil yapısı, tarihsel gelişimi ve siyasi yapısı da bu programların önemli bir parçasıdır. Benzer şekilde Türkiye'deki özel ve devlet üniversitelerinde Azerbaycan Türkçesi ve Edebiyatı üzerine programlar bulunmaktadır. Bu çalışmada Azerbaycan üniversitelerinde Türk Dili ve Edebiyatı eğitiminin Osmanlı İmparatorluğu'nun sonundan Cumhuriyetin ilk yıllarına ve sonraki dönemlere kadar olan tarihsel gelişimine değinilecektir. Azerbaycan'ın bağımsızlık sonrası Türk dünyasıyla etkileşimi ve eğitimdeki değişimlere göre üniversitelerdeki Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinin sayısında artış gözlenmiştir. Bundan dolayı çalışmanın büyük kısmını üniversitedeki bölümler ve çalışma alanları üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türk Dili Eğitimi, Türk Dili ve Edebiyatı, Azerbaycan Üniversiteleri.

Turkish Language and Literature Education in Azerbaijani Universities

Abstract: The deep cultural and linguistic ties between Azerbaijan and Turkey are also strongly evident in the field of education. Turkish Language and Literature departments in particular constitute an important area where these ties are addressed at an academic level. In the Turkish Language and Literature departments at Azerbaijani universities, students receive education in both Azerbaijani Turkish, and other Turkic dialects. These departments focus on the history, cultural richness, literary heritage, and language structure of the Turkic world. At the same time, Turkey's literary works, language structure, historical development, and political structure are also an important part of these programs. Similarly, there are programs on Azerbaijani Turkish and Literature at private and state universities in Turkey. This study will address the historical development of Turkish Language and Literature education at Azerbaijani universities from the end of the Ottoman Empire to the early years of the Republic and subsequent periods. According to Azerbaijan's interaction with the Turkic world after independence and changes in education, an increase in the number of Turkish Language and Literature departments at universities has been observed. Therefore, the majority of the study will focus on the departments and fields of study at the university.

Keywords: Turkish Language Education, Turkish Language and Literature, Azerbaijan Universities

Giriş

Azerbaycan'da Türkiye Türkçesi eğitiminin ilk izleri Osmanlı dönemine kadar uzanmaktadır. 1905'ten sonra Azerbaycan'a ilk gelen Osmanlı muallimi Ahmet Kemal Bey, Bakü'de görev

¹ Doktora Öğrencisi, Azerbaycan Milli İlimler Akademisi, Nesimi Adına Dilcilik Enstitüsü, Türk Dilleri Bölümü (AZERBAYCAN), E-posta: saffetalp@gmail.com / ORCID ID: 0000-0002-7627- 8522.

² Doktora Öğrencisi, Azerbaycan Milli İlimler Akademisi, Nizami Gencevi Adına Edebiyat Enstitüsü, Azerbaycan Edebiyatı Bölümü (AZERBAYCAN), E-posta: billur.593@mail.ru / ORCID ID: 0000-0003-2571-2613

yapmıştır. Hacı Zeynelabidin Bey, Muallim Mehmet Cevdet ve arkadaşlarını getirerek Osmanlı kültürünü tanıtmış ve Azerbaycan eğitim sisteminin gelişmesine katkı sağlamışlardır. Daha sonra gelen Baha Sait ve Beşiktaşlı Küçük Fuat da dil ve kültür birliğini güçlendirmiştir. 1917-1920 yıllarında Osmanlı'dan Azerbaycan'a 300'den fazla öğretmen gitmiştir (Caferoğlu, 1964: 135; Çelik, 1996: 76). Azerbaycan'da Türk Dili ve Edebiyatı eğitimini tarihi 1928 yılında yayınlanan "II. Dereceli Mektebler ve Pedagoji Teknikumlar için Edebiyat Programı"nda Türk Dili ve Edebiyatı'nın "Osmanlı edebiyatı" olarak adlandırdığını Türk edebiyatından metinlerin alınmasının Sovyet Dönemi sistemine göre hoş karşılanmadığı o dönem kaynaklarında çok sık görülmektedir. Buna rağmen Sovyet Dönemi'nde uygulanmış ders kitaplarında Azerbaycan edebiyatçılarının yanı sıra Türkiye ve Batılı edebiyatçıların da eserlerine rast gelmektedir. Örneğin, 1928 yılında Hanefi Zeynalli, Abdulla Şaig, İsmail Hikmet, Atababa Musahanlı tarafından yazılan "Edebiyat Dersleri Birinci Kitab - Altıncı İl" isimli edebiyat ders kitabında Millî Edebiyat Dönemi yazarlarından olmak üzere on dört Türk yazarının ismine yer verilmiştir (Savaşkan, 2016: 474-475). Sovyet hâkimiyetinin ilk yıllarında "Osmanlı Edebiyatı" diye nitelendirilen Türk edebiyatından örnekler eğitim programında ve ders kitaplarında daha çok yer almıştır. Ancak bu durum çok eleştirilmiş ve tehlikeli bulunmuştur.

Sovyetler döneminden sonra Azerbaycan ve Türkiye arasında ilim ve kültür bağlantıları güçlenmeye başladı. Sovyetlerin çöküşü ve Azerbaycan'ın bağımsızlığının arifesinde, Türkiye ile Azerbaycan arasında 1990-1992 yıllarında imzalanan kültürel ve bilimsel değişim protokolü ilk resmi belgelerden biri sayılabilir. 1990-1992 yılları arasında Türkiye Cumhuriyeti ile Sovyet Hükümeti arasında imzalanan "1989-1990 Kültürel ve Bilimsel Değişim Programı", iki ülke arasındaki bilimsel ve kültürel iş birliğini güçlendirmek amacıyla hazırlanmıştır. Bu programın geliştirilmesi doğrultusunda, iki hükümet arasında kültürel ve bilimsel değişim protokolü imzalanmıştır. Eğitim ilişkileri alanında ilk önemli resmi belgelerden biri, Türkiye ile Azerbaycan arasında 19 Eylül 1990 tarihinde yapılan toplantılara ilişkin protokoldür.³ Ayrıca Türkiye'nin birçok özel ve devlet okullarında Azerbaycan Türkçesi ve Edebiyatı Lisans Programı, Çağdaş Türk Lehçeleri Lisans içerisinde Azerbaycan Türkçesi ve Edebiyatı üzerine Yüksek Lisans ve Doktora programları bulunmakta ve tezler yazılmaktadır.

³ Sesqazeti (2013). Azərbycan-Türkiyə arasında elm və təhsil sahəsində əməkdaşlıq (1990-1992-ci illər) <https://sesqazeti.az/news/mia/369664.html> (Erişim Tarihi: 15.09.2024).

Azerbaycan'da Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi: Mevcut Durum

Halihazırda Azerbaycan'da bazı üniversitelerde Türkiye Türkçesinde eğitim verilmektedir. Bir çok eğitim enstitülerinde ve üniversitelerde ise Türk Dili, Türk Edebiyatı, Türk Kültürü, Türk Tarihi ile ilgili şubeler ve bölümler bulunmaktadır. Son zamanlarda Azerbaycan-Türkiye arasında eğitime dair atılmış büyük adımlardan biri de Türkiye-Azerbaycan Üniversitesi'nin açılmış olmasıdır. Azerbaycan ile Türkiye arasındaki ortak üniversite projesi, Haziran 2023'te Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev ile Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan arasındaki görüşmenin ardından duyurulmuştu. Azerbaycan Bilim ve Eğitim Bakanlığı ile Türkiye Yüksek Öğretim Kurulu arasında 19 Şubat 2024 tarihinde Türkiye-Azerbaycan Üniversitesi'nin kurulmasına ilişkin mutabakat zaptı imzalandı. Anlaşma metni, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanı Erol Özvar ile Azerbaycan Bilim ve Eğitim Bakanı Emin Amrullayev tarafından imzalandı. Üniversitenin tamamen yeni kurulmuş bir eğitim kurumu değil, farklı üniversitelerin çeşitli programlarını bünyesinde barındıran yeni nesil bir üniversite olacağı da söylenmişti.⁴ 15 Eylül'den itibaren Türkiye-Azerbaycan Üniversitesi faaliyetine başlamıştır.

1. Azerbaycan Milli İlimler Akademisi

- a) **Nizami Gencevi Adına Edebiyat Enstitüsü**'nde Türk halkları edebiyatı ile ilgili birçok araştırma yapılmaktadır. Bu araştırmalar, Türk halkları edebiyatı, Azerbaycan-Türkmenistan-Özbekistan edebi bağlantılar şubelerinde çalışan bilim insanları ve profesörler tarafından yürütülmektedir. Aynı zamanda her yıl bu şubelere yeni doktora öğrencileri de kabul edilmektedir. Ayrıca, Enstitüde 25 Aralık 2023 tarihinde Mehmet Akif Ersoy'un 150. doğum yılına ithafen "Mehmet Akif Ersoy ve Türk Edebiyatı Araştırmaları Merkezi", 30 Mayıs 2024 tarihinde Mahtumkulu Firaki'nin 300. doğum yılı vesilesiyle "Mahtumkulu Firaki Merkezi" ve 21 Şubat 2020 tarihinde "Alishir Nevai Edebiyat Araştırmaları Merkezi" açılmıştır. Mahtumkulu Firaki Merkezinde, Azerbaycan ve Türkmenistan bayrakları, iki ülkenin önde gelen devlet ve siyasi şahsiyetlerinin resimlerinin yanı sıra Mahtumkulu Firaki ve diğer Türkmen düşünürlerin kitaplarının yer aldığı bir

⁴ YOK (2024). "Türkiye-Azerbaycan Üniversitesi yükseköğretim tarihimizin en önemli merhalelerinden biri" <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2024/turkiye-azerbaycan-universitesi-2024-2025-egitim-ogretim-yilinda-ogrenci-kabulune-baslayacak.aspx>. (Erişim Tarihi: 15.09.2024).

stant bulunmaktadır.⁵ Azerbaycan ve Türkiye'nin kardeşliğine bilimsel katkı sağlayan Mehmet Akif Ersoy ve Türk Edebiyatı Araştırmaları Merkezi'nde ise Mehmet Akif Ersoy'un hayatı ve edebi faaliyetlerine ilişkin önemli araştırmalar yapılmaktadır. Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi ile yakın işbirliği içinde olan Edebiyat Enstitüsü'ndeki Mehmet Akif Ersoy büstünün yapılmasını Bakü Yunus Emre Enstitüsü üstlenmiştir.⁶

- b) Nesimi Adına Dilçilik Enstitüsü**'nde Türk Dilleri Bölümü faaliyet göstermektedir. Burada araştırmacılar tarafından Türkiye Türkçesi ile diğer Türk dilleri arasında karşılaştırmalı araştırmalar yapılmaktadır. Her yıl birçok öğrenci Nesimi adına Dilçilik Enstitüsü'nün Türk Dilleri Bölümü'ne doktora programı için başvurmaktadır.⁷
- c) Abbasgulu Ağa Bakıhanov Adına Tarih Enstitüsü**'nde Türk Halklarının Etnolojisi Bölümü bulunmaktadır. Burada Türk halklarına ait etnografik materyallerin karşılaştırmalı analizi yoluyla ortak maddi ve manevi Türk kültürünün araştırılması konusunda oldukça başarılı çalışmalar yürütülmektedir.⁸
- d) Folklor Enstitüsü**'nde Türk Halkları Folklor Bölümü yer almaktadır. Türk Halkları Folklor Bölümü, Türk halklarının folklor örneklerinin araştırılması, en değerli folklor anıtlarının karşılaştırmalı analizi, tüm Türk folklor metinlerinin arketiplerinin ve tarihsel gelişim aşamalarının belirlenmesi, folklor örneklerinin tercümesi ve yayımlanması çalışmalarını yürütmektedir. Bölümün temel bilimsel yönü, folkloru tüm Türk halkları bağlamında değerlendirmektir. Yapılan çalışmalarda, Türk folkloruna ait örnekler bir bütün olarak ele alınmakta, herhangi bir folklor olayı Türk halklarının folkloru perspektifinden değerlendirilmektedir. Bu açıdan bakıldığında, tüm Türk folkloru doğrultusunda tipolojik araştırmalar yapmak bölümün temel amacıdır. Ayrıca bölüm, Türk halklarının folklorunun sorunlarıyla da doğrudan ilgilenmeyi amaçlamaktadır. Türk halklarının folklorunun Azerbaycan

⁵ Science (2024). "Böyük türkmən şairi Məhtimqulu Fəraqi və Azərbaycan" mövzusunda beynəlxalq elmi konfrans keçirilib / <https://science.gov.az/az/news/open/29233>. (Erişim Tarihi: 15.09.2024).

⁶ YEE (2023). Bakü'de, Mehmet Akif Ersoy ve Türk Edebiyatı Araştırmaları Merkezi Açıldı / <https://www.yee.org.tr/tr/haber/bakude-mehmet-akif-ersoy-ve-turk-edebiyati-arastirmalari-merkezi-acildi>. (Erişim Tarihi: 15.09.2024).

⁷ Dilçilik (2024). AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu, <https://www.dilcilik.az/>. (Erişim Tarihi: 15.09.2024).

⁸ Tarix və Etnologiya İnstitutu (2024). Abbasgulu Ağa Bakıxanov adına Tarix və Etnologiya İnstitutu / <https://science.gov.az/az/institutes/760>. (Erişim Tarihi: 15.09.2024).

diline çevrilmesi ve yayınlanması da bölümün ana çalışma alanlarından biridir. Bölümün amacı, akademik çeviri ilkelerine sadık kalarak Azerbaycan bilim camiasına ve okuyucularına Türk halklarının folklorunun nadide incilerini tanıtmaktır. Bu tür çalışmaların başarıyla devam etmesi, ciddi bilimsel araştırmalara da temel oluşturabilir.⁹

2. Bakü Devlet Üniversitesi:

Üniversitede üç ayrı fakültede Türk dilleri, Türk edebiyatı ve Türk tarihi ile ilgili lisans, yüksek lisans ve doktora programları mevcuttur. Filoloji Fakültesi'nin yüksek lisans programında Türkoloji ve Türk halkları edebiyatı bölümleri bulunmaktadır. Bu alanlar, Filoloji öğrencilerine lisans programında ders olarak verilirken, yüksek lisans ve doktora programlarında ise ayrı bölüm olarak yer almaktadır. Aynı şekilde, Filoloji Fakültesi'nin doktora programında da Türk dilleri ve Türk halkları edebiyatı bölümleri mevcuttur. Buraya her yıl onlarca Türkoloji öğrencisi doktora için başvurmakta, bu bölümlerde çalışmak istedikleri Türk halkının dilini ve edebiyatını seçip, hocaların yardımıyla çalışmalarına başlamaktadırlar.

Bakü Devlet Üniversitesi'nin Tarih Fakültesi'nin yüksek lisans programında Türk dünyası tarihi de yer almaktadır. Türk tarihi, dili ve edebiyatının öğretimi bakımından en zengin fakülte ise Şarkiyat Fakültesi'dir. Burada lisans programında bölgesel çalışmalar alanında Türkiye başlıklı ayrıca bir bölüm de bulunmaktadır. Yüksek lisans programında ise dilbilim alanında Türk dili ve filoloji alanında Türk edebiyatı bölümleri yer almaktadır. Aynı fakültenin doktora programında, Türk dilleri alanında Türk dili bölümü ve Türk halkları edebiyatı alanında Türk edebiyatı bölümü ayrıca faaliyet göstererek doktora öğrencileri kabul etmektedir.¹⁰

26 Nisan 2024 tarihinde Bakü Devlet Üniversitesi'nde "Türk Otağı" açılmıştır. Açılış töreninde konuşan üniversitenin Sosyal İşler, Öğrencilerle Çalışma ve Halkla İlişkilerden Sorumlu Rektör Yardımcısı Aliş Agamirzayev, "Türk Otağı"nın açılışının, üniversitenin daha da geliştirilmesi için çalışacak uzmanların yetiştirilmesi açısından büyük önem taşıdığını belirtmiştir.¹¹ Azerbaycan ile Türkiye arasındaki kardeşlik ilişkilerini daha da güçlendiren bu projede, Türkiye'nin Türk dili, edebiyatı ve tarihine ilişkin konuların öğretildiği ve bilimsel

⁹ Folklor İnstitutu (2024). AMEA Folklor İnstitutu <https://www.folklor.az/> (Erişim Tarihi: 15.09.2024).

¹⁰ Türkiyə üzrə (2024). Şərqsünaslıq fakültəsi üzrə ixtisaslar / http://bsu.edu.az/az/content/rqnaslıq_fakltisi_zr_ixtisaslar (Erişim Tarihi: 15.09.2024).

¹¹Türk otağı (2024). BDU-da "Türk otağı" açılıb / http://bsu.edu.az/az/news/bduda_trk_ota_alb (Erişim Tarihi: 15.09.2024).

araştırmaların yapıldığı ifade edilmiştir. Türkçe odasındaki literatür ve görsel materyaller, personelin Türk filolojisi eğitimine ve Türkiye üzerine yapılan bölgesel çalışmalara katkı sağlamaktadır.

Bakü Yunus Emre Enstitüsü Başkanı, Türkiye Büyükelçiliği danışmanları, Şarkiyat Fakültesi Dekanı ve Türk Filolojisi Bölüm Başkanı da konuşmalarında “Türk Otağı”nın açılmasının Azerbaycan-Türkiye kardeşliğine yönelik bir adım olduğunu, iki ülkenin bilimsel ve kültürel ilişkilerine büyük katkı sağladığını ve bu projenin stratejik nitelikte olduğunu belirtmiştir. Türk dünyasının bir parçası olan Azerbaycan, kardeş ülke Türkiye’nin bölgesinin, dilinin ve kültürünün tanıtılması alanında geniş çaplı çalışmalar yürütmektedir. Türk Filolojisi Anabilim Dalı, bu önemli sürecin en önemli destekçilerinden biridir. Eğitim-öğretim sürecinde öğrencilerin Türk ortamıyla daha yakın temas kurması açısından “Türk Otağı”nın açılması büyük bir önem taşımaktadır.¹²

3. Slavyan Üniversitesi

Bakü Slavyan Üniversitesi, Azerbaycan-Türkiye ilişkilerinin geliştirilmesi yönünde önemli adımlar atmaktadır. Üniversitede Türkoloji Bölümü ve Türk Araştırmaları Eğitim-Kültür Merkezi faaliyet göstermektedir. Üniversite, 2023/2024 eğitim öğretim yılından itibaren Türk dili ve edebiyatı bölümlerine öğrenci kabul etmektedir.

Bakü Slavyan Üniversitesi, 8 Eylül 2023'te Türk Üniversiteler Birliği'ne (TÜRKÜNİB) üye olmak için başvuruda bulunmuştur. Üyeliğin temel amacı, araştırma ve yeniliği geliştirmek, bilim ve teknolojinin en son başarılarından haberdar olmak, deneyim alışverişinde bulunmak, ortak bilimsel ve akademik araştırmalar düzenlemek ve ayrıca öğrenci ile öğretmenlerin değişim programlarına katılımını sağlamaktır. Türk Üniversiteler Birliği'ne üyelik, Bakü Slavyan Üniversitesi için Türk üniversiteleri arasında ikili bilimsel-akademik ortaklık ilişkilerinin kurulması, genişletilmesi ve ortak projelerin hayata geçirilmesi açısından önem taşımaktadır. Üniversite, ilgili belgeleri hazırlayarak bu birliğe üyelik başvurusunda bulunmuştur.

20 Mayıs 2024 tarihinde TÜRKÜNİB'in 7. Genel Kurul toplantısı Azerbaycan Devlet Ekonomi Üniversitesi'nin ev sahipliğinde gerçekleştirilmiştir. Bakü Slavyan Üniversitesi'nin de

¹²Türk otağı (2024). BDU-da “Türk otağı” açılıb / http://bsu.edu.az/az/news/bduda_trk_ota_alb (Erişim Tarihi: 15.09.2024).

aralarında bulunduğu TÜRKÜNİB'e başvurana 60 üniversite birliğe üye olarak kabul edilmiştir. Türk Üniversiteler Birliği'ne toplam 7 ülkeden (Azerbaycan, Türkiye, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Macaristan) 109 üniversite kabul edilmiştir. Ayrıca, Bakü Slavyan Üniversitesi'nin Türkoloji bölümünde Genç Türkologlar Kulübü de faaliyet göstermektedir.¹³

4. Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi

Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi bünyesindeki Türk Dünyası İktisat Fakültesi (TÜDİFAK) derslerini Türkiye Türkçesinde vermektedir. TÜDİFAK, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Başkanı Prof. Dr. Turan Yazgan tarafından "Azerbaycan Halk Teserrüfatı İdareetme Enstitüsü" adı altında 1992 yılında Bakü'de kurulmuştur. Fakülte, Azerbaycan Cumhurbaşkanı'nın eğilimiyle 2001 yılından itibaren Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi'nin bünyesine katılmış ve Türk Dünyası İktisat Fakültesi olarak faaliyetine devam etmiştir. Fakültede eğitim Türkiye Türkçesinde yapılmakta olup, fakülte dekanı genellikle Türkiye'den gelen öğretim üyeleri arasından seçilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nde denkliğe sahip olması, eğitim hayatını Türkiye'de devam ettirmek isteyen öğrenciler için hem değişim programları hem de akademik kariyer açısından geniş imkanlar sunmaktadır. Ayrıca, eğitim dilinin Türkiye Türkçesinde olması, Türkiye'den akademisyenlerin eğitime katılmasına olanak sağlamaktadır.

TÜDİFAK, öğrencilerine dört yıllık lisans eğitiminin sonunda diploma ile birlikte, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı adına fakülte dekanı ve UNEC rektörü tarafından imzalanan Türkiye Türkçesinde bir "Mezuniyet Belgesi" de vermektedir.¹⁴

5. Bakü Avrasya Üniversitesi

Üniversitede Filoloji (Türk dili ve edebiyatı) bölümü bulunmaktadır. Hem lisans hem de yüksek lisans programlarının öğrencileri burada eğitim alabilirler. 11 Haziran 2024 tarihinde Bakü Avrasya Üniversitesi ev sahipliğinde XI. Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Sempozyumu düzenlenmiştir. Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Sempozyumu'nun amacı, Türk dünyasının bilim adamlarını bir araya getirerek dil, edebiyat, tarih, felsefe, bilim,

¹³ Bakı Slavyan Üniversitesi (2024). Bakı Slavyan Üniversitesi Türk Üniversiteler Birliğinin üzü oldu https://azertag.az/xeber/baki_slavyan_universiteti_turk_universitetler_birliyinin_uzvu_oldu-3070694. (Erişim Tarihi: 15.09.2024).

¹⁴ Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi (2024). Türk Dünyası İktisat Fakültesi / <https://unec.edu.az/education/faculty/turk-dunyasi-isletme-fakultesi/> (Erişim Tarihi: 15.09.2024).

eğitim, kültür, ekonomi ve uluslararası alandaki güncel konuları tartışmaktır. Sempozyumda ilişkiler ve diğer alanlarda ortak projelerin hazırlanması konusunda fikir alışverişi yapılmıştır. Açılış töreninde, tarihi, dili, kültürü ve kökleri aynı olan Türk halklarının ilişkilerini ve işbirliğini güçlendirmeyi amaçlayan “Kökümüz bir, Türk’üz” festivalinin de düzenlendiği belirtilmiştir.¹⁵

6. Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi

Azerbaycan’ın yükseköğretim kurumları arasında ilk kez Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi’nde TÜRKSOY bölümü kurulmuştur. 7 Aralık 2017 tarihinde Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi’nde Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSOY) başkanlığının açılış töreni düzenlenmiştir. Rektör Jafar JAFAROV’un başkanlığını yaptığı yükseköğretim kurumunda, Türk Dünyası’nın dayanışma ve birliğinin yanı sıra Türk dili ve edebiyatının, tarihinin ve kültürünün bilimsel olarak araştırılması ve tanıtılması yönünde önemli çalışmalar yapılmaktadır. Üniversitenin bilim ve eğitim alanında birçok Türk üniversitesiyle başarılı işbirlikleri de bulunmaktadır. Üniversitede TÜRKSOY Kürsüsü’nün açılması da bu yönde atılan önemli adımlardan biri olmuştur.

Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi ile TÜRKSOY, eğitim ve kültür alanında iş birliği protokolü imzalamıştır. Protokolde, ADPU ile TÜRKSOY ve bu kuruluşa üye ülkeler arasında bilimsel ve kültürel alışverişin yapılması, Türk kültürüyle ilgili bilimsel araştırmaların hayata geçirilmesi yazılmıştır.¹⁶

Sonuç

Azerbaycan’da Türk Dili ve Edebiyatı eğitimi, Sovyet döneminden günümüze önemli gelişim süreçleri geçmiştir. Bugün Azerbaycan’daki üniversitelerde Türk dili, edebiyatı, tarihi ve kültürü üzerine eğitim verilmeye devam edilmekte; iki ülke arasındaki ortak kültürel bağlar güçlenmektedir. Yeni kurulan **Türkiye-Azerbaycan Üniversitesi** gibi projeler, bu bağları daha da kuvvetlendirmekte ve gelecekteki iş birliklerine zemin hazırlamaktadır. Ayrıca 2022-2023

¹⁵ Bakı Avrasiya Universiteti (2024). Bakı Avrasiya Universitetinin ev sahibliyi ilə XI Beynəlxalq Türk Dünyası Araşdırmaları Simpoziumu keçirilir / https://azertag.az/xeber/baki_avrasiya_universitetinin_ev_sahibliyi_ile_xi_beynəlxalq_turk_dunyasi_arasdirmalari_simpoziumu_kechirilir_video-3049698. (Erişim Tarihi: 15.09.2024).

¹⁶ Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti (2024). Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində TÜRKSOY-un kafedrası açılıb. https://azertag.az/xeber/azerbaycan_dovlet_pedaqoji_universitetinde_turksoy_un_kafedrası_achilib-1119009 (Erişim Tarihi: 15.09.2024).

eğitim- öğretim yılında faaliyetlerine başlayan Türkiye Maarif Vakfı'nın Okulları da bu alanda büyük ivme kazandırmıştır. Azərbaycan'da Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları üzerine yapılan akademik çalışmalar, Türk Dünyası'nın edebi ve kültürel mirasını yaşatmaq adına büyük önem taşımaktadır.

Kaynakça:

- Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti (2024). Türk Dünyası İqtisad Fakültəsi / <https://unec.edu.az/education/faculty/turk-dunyasi-isletme-fakultesi/> (Erişim Tarihi: 15.09.2024).
- Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti (2024). Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində TÜRKSOY-un kafedrası açılıb. https://azertag.az/xeber/azerbaycan_dovlet_pedaqoji_universitetinde_turksoy_un_kafedrası_achilib-1119009 (Erişim Tarihi: 15.09.2024).
- Bakı Avrasiya Universiteti (2024). Bakı Avrasiya Universitetinin ev sahibliyi ilə XI Beynəlxalq Türk Dünyası Araşdırmaları Simpoziumu keçirilir / https://azertag.az/xeber/baki_avrasiya_universitetinin_ev_sahibliyi_ile_xi_beynelxalq_turk_dunyasi_arasdirmalari_simpoziumu_kechirilir_video-3049698. (Erişim Tarihi: 15.09.2024).
- Bakı Slavyan Universiteti (2024). Bakı Slavyan Universiteti Türk Universitetlər Birliyinin üzvü oldu https://azertag.az/xeber/baki_slavyan_universiteti_turk_universitetler_birliyinin_uzvu_oldu-3070694. (Erişim Tarihi: 15.09.2024).
- Caferoğlu, A. (1964). "Azərbaycan'da Muarif", Türk Kültürü Dergisi, sayı 18.
- Çelik, D. (1996). XIX ve XX. Yüzyıllarda Azərbaycan - Birinci Bölüm -Bilig(3), 60-79.
- Dilçilik (2024). AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu, <https://www.dilcilik.az/>. (Erişim Tarihi: 15.09.2024).
- Folklor İnstitutu (2024). AMEA Folklor İnstitutu <https://www.folklor.az/> (Erişim Tarihi: 15.09.2024).
- Savaşkan, V. (2026). Azərbaycan'daki Okullarda Edebiyat Eğitiminin Tarihî Gelişimi ve Edebiyat Eğitimi Programları, *A. Ü. Türkiyat Araşdırmaları Enstitüsü Dergisi [Taed]* 55, Erzurum.
- Science (2024). "Böyük türkmən şairi Məhtimqulu Fəraqi və Azərbaycan" mövzusunda beynəlxalq elmi konfrans keçirilib / <https://science.gov.az/az/news/open/29233>. (Erişim Tarihi: 15.09.2024).
- Sesqazeti (2013). Azərbaycan-Türkiyə arasında elm və təhsil sahəsində əməkdaşlıq (1990-1992-ci illər) <https://sesqazeti.az/news/mia/369664.html> (Erişim Tarihi: 15.09.2024).
- Tarix və Etnologiya İnstitutu (2024). Abbasqulu Ağa Bakıxanov adına Tarix və Etnologiya İnstitutu / <https://science.gov.az/az/institutes/760>. (Erişim Tarihi: 15.09.2024).
- Türk otağı (2024). BDU-da "Türk otağı" açılıb / http://bsu.edu.az/az/news/bduda_trk_ota_alb (Erişim Tarihi: 15.09.2024).
- Türkiyə üzrə (2024). Şərqsünaslıq fakültəsi üzrə ixtisaslar / http://bsu.edu.az/az/content/rqnasliq_fakltsi_zr_ixtisaslar (Erişim Tarihi: 15.09.2024).

YEE (2023). Bakü’de, Mehmet Akif Ersoy ve Türk Edebiyatı Araştırmaları Merkezi Açıldı / <https://www.yee.org.tr/tr/haber/bakude-mehmet-akif-ersoy-ve-turk-edebiyati-arastirmalari-merkezi-acildi> . (Erişim Tarihi: 15.09.2024).

YOK (2024). “**Türkiye-Azerbaycan Üniversitesi yükseköğretim tarihimizin en önemli merhalelerinden biri**” <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2024/turkiye-azerbaycan-universitesi-2024-2025-egitim-ogretim-yilinda-ogrenci-kabulune-baslayacak.aspx>. (Erişim Tarihi: 15.09.2024).

Extended Abstract

The first traces of Turkish language education in Azerbaijan date back to the Ottoman period. The first Ottoman teacher who came to Azerbaijan after 1905, Ahmet Kemal Bey, worked in Baku. Hacı Zeynelabidin Bey, brought Muallim Mehmet Cevdet and his friends and introduced Ottoman culture and contributed to the development of the Azerbaijani education system. Baha Sait and Beşiktaşlı Küçük Fuat, who came later, also strengthened the unity of language and culture. More than 300 teachers went to Azerbaijan from the Ottoman Empire between 1917 and 1920 (Caferoğlu, 1964: 135; Çelik, 1996: 76). The history of Turkish language and literature education in Azerbaijan can be seen very often in the sources of that period; in the Literature Program for Second Degree Schools and Pedagogical Technical Schools published in 1928, Turkish Language and Literature was called “Ottoman literature” and that taking texts from Turkish literature was not welcomed according to the Soviet period system. Despite this, in the textbooks implemented during the Soviet Period, works by Azerbaijani writers as well as Turkish and Western writers can be found. For example, in the literature textbook titled “Literature Lessons First Book - Sixth Year” written by Hanefi Zeynalı, Abdulla Şaig, İsmail Hikmet, Atababa Musahanlı in 1928, the names of fourteen Turkish writers from the National Literature Period were included (Savaşkan, 2016: 474-475). In the early years of Soviet rule, examples from Turkish literature, which was described as “Ottoman Literature”, were included more in the curriculum and textbooks. However, this situation was criticized a lot and was found dangerous. After the Soviet period, scientific and cultural connections between Azerbaijan and Turkey began to strengthen. On the eve of the collapse of the Soviets and the independence of Azerbaijan, the cultural and scientific exchange protocol signed between Turkey and Azerbaijan in 1990-1992 can be considered one of the first official documents. The “1989-1990 Cultural and Scientific Exchange Program” signed between the Republic of Turkey and the Soviet Government between 1990-1992 was prepared with the aim of strengthening scientific and cultural cooperation between the two countries. In line with the development of this program, a cultural and scientific exchange protocol was signed between the two governments. One of the first important official documents in the field of educational relations is the protocol regarding the meetings held between Turkey and Azerbaijan on September 19, 1990.

In addition, nowadays many private and public schools in Turkey offer Azerbaijani Turkish and Literature Undergraduate Programs, Modern Turkish Dialects Undergraduate Programs and Masters and Doctorate programs on Azerbaijani Turkish and Literature, and these are written. Currently, some universities in Azerbaijan provide education in Turkish. Many educational

institutes and universities have branches and departments related to Turkish Language, Turkish Literature, Turkish Culture, and Turkish History. One of the major steps taken recently in education between Azerbaijan and Turkey is the opening of the Turkey-Azerbaijan University. The joint university project between Azerbaijan and Turkey was announced after the meeting between Azerbaijani President Ilham Aliyev and Turkish President Recep Tayyip Erdoğan in June 2023. The Ministry of Science and Education of Azerbaijan and the Turkish Higher Education Council signed a memorandum of understanding on the establishment of the Turkey-Azerbaijan University on February 19, 2024. The text of the agreement was signed by the President of the Higher Education Council Erol Özvar and the Minister of Science and Education of Azerbaijan Emin Amrullayev. It was also stated that the university would not be a completely newly established educational institution, but a new generation university that would include various programs from different universities. The Turkey-Azerbaijan University began its activities on September 15, 2024.

As a result, Turkish Language and Literature education in Azerbaijan has undergone significant development processes from the Soviet period to the present. Today, universities in Azerbaijan continue to provide education on Turkish language, literature, history and culture; the common cultural ties between the two countries are strengthening. Projects such as the newly established Turkey-Azerbaijan University further strengthen these ties and prepare the ground for future cooperation. In addition, the Schools of the Turkish Maarif Foundation, which started its activities in the 2022-2023 academic year, have gained great momentum in this field. Academic studies on Contemporary Turkic Dialects and Literatures in Azerbaijan are of great importance in terms of keeping the literary and cultural heritage of the Turkic World alive.